

Od Redakcji

Zwrot cyfrowy w światowej i polskiej nauce jest niezaprzeczalnym faktem. Na przestrzeni kilku ostatnich dekad pod wpływem szybkiego rozwoju technologii informatycznych i Internetu powstały zupełnie nowe możliwości tworzenia, wyszukiwania, przetwarzania, wykorzystywania, wizualizowania czy prezentowania licznych i różnorodnych danych, a także nowatorskie formy upowszechniania wyników badań naukowych. Dotyczą one również językoznawstwa czy też – szerzej – humanistyki. W nowej rzeczywistości ogromne możliwości pozyskania danych daje językoznawcom prowadzona na szeroką skalę przez wiele ośrodków i instytucji (nie tylko naukowych) dygitalizacja źródeł pisanych, w tym unikatowych zabytków językowych, publikacja elektronicznych wersji książek i czasopism w bibliotekach cyfrowych oraz repozytoriach naukowych, tworzenie elektronicznych reedycji słowników wydanych pierwotnie w wersji drukowanej lub redagowanie od podstaw słowników w wersji online.

Możliwość dotarcia do bogatych zasobów danych językowych i ich wykorzystania w pracy naukowej stała się dla wielu badaczy impulsem do działań mających na celu zaimplementowanie osiągnięć informatycznych do językoznawstwa, w konsekwencji czego na styku dwóch pierwotnie odrębnych dyscyplin – informatyki i językoznawstwa – powstała lingwistyka cyfrowa (ang. *digital linguistics*). W jej obszarze realizowane są zarówno prace dotyczące tworzenia konkretnych narzędzi czy programów informatycznych mających zastosowanie w badaniach lingwistycznych, przykładowo współczesnych i diachronicznych korpusów językowych, jak i badania naukowe prowadzone z ich wykorzystaniem. Ponadto w zakresie lingwistyki cyfrowej mieszczą się prace, których autorzy podejmują zagadnienia związane z cyberprzestrzenią, językiem, strategiami dyskursywnymi i rolami nadawczo-odbiorczymi w świecie wirtualnym czy gatunkami i dyskursami modelującymi cyfrowe światy. Tak zorientowana lingwistyka stwarza szerokie i różnorodne możliwości prowadzenia inter-, multi- i transdyscyplinarnych badań naukowych.

Potwierdzeniem żywego zainteresowania językoznawców badaniami w opisanym zakresie jest siódmy numer czasopisma „Forum Lingwistyczne”. Ma on charakter monograficzny, a jego tematyka dotyczy zagadnień związanych z językoznawstwem cyfrowym. Zainspirowała ona naukowców z Polski, Niemiec i Ukrainy do podzielenia się z Czytelnikami naszego czasopisma wynikami prowadzonych przez siebie prac, zarówno indywidualnych, jak i zespołowych, będących między innymi rezultatem językoznawczego namysłu nad cyberprzestrzenią, przedstawiających aktualnie realizowane projekty z zakresu lingwistyki cyfrowej czy ukazujących możliwości wykorzystania narzędzi cyfrowych w badaniach lingwistycznych i dydaktyce akademickiej.

Teksty zamieszczone w dziale *Studia* cechuje różnorodność badawczo i metodologicznie podejście do tematyki numeru. Dla Joanny Przyklenk cyfrowość jest nie tylko przedmiotem analiz, ale i źródłem materiału badawczego – autorka artykułu „Cyberprzestrzeń” w polskim

dyskursie parlamentarnym omawia bowiem znaczenia i konteksty, w jakich parlamentarzyści w latach 2001–2018 używali rzeczownika *cyberprzestrzeń*, a przy tym korzysta z materiałów zgromadzonych w elektronicznym *Korpusie Dyskursu Parlamentarnego*. Słowa, które przeniknęły z terminologii informatycznej do innych obszarów komunikacyjnych, interesują również Larysę Kysliuk, autorkę artykułu *Функционирование неологизмов и окказионализмов из сферы информатики и интернет-коммуникации в современном украинском языке (Funkcjonowanie neologizmów i okazjonalizmów z zakresu informatyki i komunikacji internetowej we współczesnym języku ukraińskim)*. Badaczka na podstawie materiałów wyekscerpowanych z zasobów elektronicznych analizuje potencjał słowotwórczy leksyki informatycznej funkcjonującej w ukraińskim języku ogólnym.

Lingwistyka cyfrowa inspiruje językoznawców do podejmowania nie tylko nowej problematyki, ale i otwiera możliwości naukowego opracowania dostrzeganych wcześniej zagadnień lub zgromadzonych materiałów badawczych. Björn Wiemer, Joanna Wrzesień-Kwiatkowska i Marek Łaziński w artykule *Badania aspektu w językach polskim, czeskim i rosyjskim za pomocą korpusów i baz danych (pierwsze podsumowanie tematu)* nakreślają założenia projektu „DiAsPol250”, w którego ramach porównywane są systemy aspektowe trzech języków – polskiego, czeskiego i rosyjskiego. Uczestnicy projektu nie tylko korzystają z istniejących korpusów tekstowych, ale też tworzą własny, wypełniając tym samym lukę w zasobach elektronicznych (żaden z dotychczasowych korpusów nie był anotowany w taki sposób, by odnosić do siebie człony par aspektowych). Także Mariusz Leńczuk wskazuje na problemy dotyczące tworzenia korpusów tekstowych. W artykule *Metadane w korpusie tekstów polskich do 1500 roku – wielopoziomowa struktura informacji* opisuje wybrane metadane, jakimi powinny być opatrywane teksty składające się na korpus najdawniejszych zabytków języka polskiego. Autor omawia przy tym trudności, na jakie natrafiają jego twórcy, wynikające między innymi z braku podstawowych informacji na temat zachowanych tekstów czy różnych form ich transliteracji i transkrypcji. Z kolei Anna Majewska-Tworek, Monika Zaško-Zielińska i Piotr Pęzik w artykule *„Polszczyzna mówiona miast” – kontynuacja badań z lat 80. XX wieku z wykorzystaniem narzędzi lingwistyki cyfrowej* opisują, jak dzięki rozwojowi technologii informatycznych można odzyskiwać materiał badawczy zgromadzony w ubiegłym wieku podczas realizacji ogólnopolskiego projektu dotyczącego mówionej odmiany języka polskiego. Narzędzia cyfrowe dają bowiem nowe możliwości badania polszczyzny mówionej z wykorzystaniem odpowiednio opracowanego korpusu tekstów.

Dział *Studia* wieńczę dwa artykuły, w których cyfrowość rozumiana jest jako przestrzeń komunikacyjna, stanowiąca źródło zagadnień do analiz. Magdalena Makowska w tekście *#naukanatwitterze. O multimodalnym designie informacji w dyskursie cyfrowym* bada informacje zamieszczane w serwisie Twitter, pełniące funkcję upowszechniania wiedzy naukowej i popularnonaukowej, w których komunikacja odbywa się za pomocą różnych systemów znaków. Agnieszkę A. Niekrewicz w artykule *Funkcja politycznych słów kluczy w memach internetowych* również interesują krótkie komunikaty werbalno-wizualne. Badając wybrane memy internetowe, autorka wskazuje na sposoby aktualizowania treści, których nośnikiem są słowa klucze zaczerpnięte z wypowiedzi polityków, a przywoływane (również w memach) w celu ich deprecjacji.

W dziale *Archiwalia* publikujemy artykuł Jarosława Pacuły *Było, (nie) minęło. Przypomnienie tekstu Tony’ego McEnery’ego i Nicka Ostlera „A New Agenda for Corpus Linguistics –*

Working with All of the World's Languages”, zawierający omówienie przywołanego w tytule opracowania brytyjskich badaczy, powstałego przed dwiema dekadami. Tony McEnery oraz Nick Ostler pisali wówczas o potrzebie tworzenia korpusów różnych języków, a także podkreślali wyzwania czekające na ich twórców oraz korzyści płynące z rozwoju językoznawstwa korpusowego. Wiele z nich do dziś nie straciło na aktualności.

Dział *Polemiki* zawiera artykuł, którego autorka – Iliana Genew-Puhalewa – omawia książkę Andreany Eftimovej (*Двойственият език в медиите: езикът на политическата коректност vs езика на омразата*), podejmującej problematykę poprawności politycznej i mowy nienawiści w bułgarskich mediach. Autorka opracowania, podkreślając walory monografii, zwraca uwagę, że jest to pierwsze kompleksowe ujęcie wskazanej tematyki na gruncie bułgarskim.

W dziale *Varia*, zgodnie z tematyką numeru, prezentujemy dwa artykuły, które można uznać za inspirację metodologiczną w pracy zarówno naukowej, jak i dydaktycznej. Piotr Pęzik w tekście *Budowa i zastosowania korpusu monitorującego MoncoPL* omawia szczegółowo wskazany w tytule artykułu korpus oraz główne funkcje wyszukiwarki o tej samej nazwie. Kinga Wąsińska z kolei podejmuje refleksję *stricte* dydaktyczną. W opracowaniu *Cyfrowe narzędzia w dydaktyce akademickiej. Badania diachroniczne polskiej fleksji z użyciem systemu Chronofleks* autorka wskazuje na możliwości wykorzystania w kształceniu akademickim tego narzędzia, pozwalającego zestawiać na przestrzeni lat paradygmaty fleksyjne pojedynczych leksemów, ich grup, a także kategorii gramatycznych.

Ostatni dział numeru to *Kronika*, w której już tradycyjnie referowane są wybrane minione wydarzenia naukowe, organizowane przez Uniwersytet Śląski w Katowicach. Szymon Witczak omawia przebieg przygotowanej przez Koło Naukowe „Komunikator” trzeciej z cyklu konferencji naukowej „Wyróżniaj się lub zgiń. Dialog marki z konsumentem”, która odbyła się 9 maja 2019 roku. Katarzyna Romaniuk sprawozdaje wydarzenie z 8 czerwca 2019 roku – konferencję naukową „Dialog bez barier. Skuteczna komunikacja w kontekście EBP – praktyki opartej na dowodach”. W dniach 27–28 czerwca 2019 roku pracownicy Instytutu Języka Polskiego im. Ireny Bajerowej wzięli udział w konferencji naukowej „Perspektywy rozwoju badań lingwistycznych”, z której relację zdaje Katarzyna Wyrwas. *Kronikę* zamyka sprawozdanie Doroty Hamerlok ze zorganizowanej w Wiśle ogólnopolskiej konferencji naukowej „Nie/porozumienie, nie/tolerancja, w(y)kluczenie w języku i kulturze” (18–20 września 2019 r.).

Oddajemy do rąk Czytelników numer różnorodny metodologicznie i materiałowo, choć spójny tematycznie. Wierzymy, że opublikowane w nim artykuły, przybliżające zagadnienia z zakresu lingwistyki cyfrowej, stanowią nie tylko interesującą, ale także inspirującą lekturę, której pokłosiem mogą być dalsze prace prowadzące do rozwoju nurtu cyfrowego w polskim językoznawstwie. Mając nadzieję na życzliwe przyjęcie bieżącego numeru czasopisma „Forum Lingwistyczne”, zapraszamy do kolejnych naukowych prezentacji oraz dyskusji na jego łamach.

Beata Duda, Karolina Liszyk, Barbara Mitrenga